

Ko pridemo na most, se ulije strašna ploha. Ali mi smo vztrajali celi dve uri in kljubovali vsem elementarnim silam ter končno dočakali prihod „Zmaja“.

Ko smo zagledali prve vozove, je postalo sree ognjeno, duša je oživela in kot iz enega grla je zaoril klic: „Živeli Hrvatje!“

Črne megle hladnega večera so se drville preko naših glav; nastala je borba med bratovsko ljubavjo in med nemilim nebom. Premagala je ljubav, polna žarkega ognja, zakaj pozdravi in objemi so se vršili prav iskreno v kljub nasprotujoči prirodni sili. Nebo ni moglo pogasiti plamtečih sre Hrvatov in Slovencev, da bi se ne zagrllili nad šumečo Kolpo.

Bratska Kolpa, videč v zagrljaju dva krvna brata, je zašepetala večno pesem: „Slovenac i Hrvat za uvijek bratu brat!“ In naša duša, polna bratovske radosti, je zaklicala:

Oj Hrvati, brače mila,
čujte našu rieč,
razdružiti nas neče sila
baš nikakva več;
nas je negda jedna majka
draga rodila,
z jednim nas je, Bog joj plati,
mlekom dojila!

Pod slavolokom, kjer je bil napis: „Pozdravljeni v bratskem objemu!“ je pozdravil g. Jurij Šterk Hrvatov v imenu trga Vinice. Nato je poklonila gđc. Leopoldina Bavdekova, viniška učiteljica, slov. trobojni trak z napisom: „Slovenci Hrvatom — Vinica 19. V. 1907, rekoč: „Dragi bratje Hrvatje! Prejmite blagovoljno ta trobojni trak v znak čiste, zveste in goreče ljubavi, ki jo goji do vas vaša sestra Slovenija!“

Predsednik belokranjskega učit. društva, g. Fran Šetina, pozdravi Hrvatov z iskrenimi besedami v imenu Slovencev in za njim načelnik prost. požarne brambe, g. nadučitelj Franjo Lovšin in predsednik narodne čitalnice, g. Peter Šterk.

Veliki meštar hrv. „Zmaja“, g. Emilij pl. Laszowski, se zahvali v imenu Hrvatov ter preda Slovincem hrvaški trobojni trak z napisom: „Hrvati Slovincima — 19. V. 1907.“ z vzklikom: „Slovenac i Hrvat za uvijek bratu brat!“

Nebo je nepretrgoma lilo, a tudi naše oči so točile solze radosti in ginjenosti. Sprejem na mostu ostane udeležencem ne-

izbrisen, in tu so se obistinile besede hrvaškega pesnika M. Bogovića:

„Nij spasenja bez požrtvovanja!
Žrtva tekar svaku stvar posveti...“

Godba je zaigrala „Naprej zastava Slave“ in Hrvatje so prekoračili srebrni pas — Kolpe, ki veže in ne razdvaja njih in nas. Ko smo se pomikali proti Vinici, je občinstvo pozdravljalo svoje brate in iz oken hiše Šimunovičeve se je vsulo cvetje na brate Hrvatov. Navdušenje je raslo z vsakim trenutkom in doseglo svoj vrhunec, ko smo dospeli v gostilniške prostore g. Petra Maliča. Vrhunec navdušenosti pa se je pokazal pri večerji. Vrstile so se napitnica za napitnico in menjavale slovenske in hrvaške pesmi.

Ker nam je bilo nebo še vedno nemilo, je izostala bakljada, pač pa so Hrvatom na čast napredni Viničani razsvetlili svoja okrašena okna. In ko je petelin že drugič zapel: „Zora puca — bit' će dana!“, se še ni poleglo bratovsko veselje.

Najlepši moment vsega večera pa je bil, ko je med navdušenim govorom pripel veliki meštar „Zmaja“, g. Emilij Laszowski, znak „Zmaja“ gđc. učiteljici Leop. Bavdekovi in g. nadučitelju Franju Lovšinu v zahvalo za požrtvovalno delovanje ob odkritju spominske plošče. Naznanil je tudi g. Franju Lovšinu, da je on sam zabil žrebelj v novo „Zmajevu“ zastavo v imenu nadučitelja.

Gospod nadučitelj se je v svojem in v imenu svoje kolegije prav presrečno zahvalil za čast, ki je bila obema podeljena od brače hrv. „Zmaja“, ter obljubil, da hočeta še nadalje in tembolj požrtvovalno delovati za prosveto in blaginjo naroda hrvašk-ga in slovenskega.

Ko je udarilo kladivo na cerkveni zvon in naznanilo, da je ura dve, smo se razšli vsak k svojemu počitku, želeč si: „Lahko noč!“

(Konec.)

Stik z ljudstvom.

Dne 16. maja t. l. je imelo „Logaško učit. društvo“ občni zbor na Uncu pri Bakeku. Smelo trdimo, da je ta okraj najnepriličnejši za učiteljska zborovanja izmed vseh okrajev širom naše domovine, ker se razteza od hrvaške pa tja do primorske meje. Zjutraj tega dne je še deževalo, zato se je zbralo le malo število učiteljstva k občnemu zboru. Poleg navadnih društvenih

Moji napori, uspehi in neuspehi.

Spisal Ivan Lapajne.

(Dalje.)

Tretja slovenska posojilnica je bila v Šoštanju, registrirana 2. oktobra 1874; četrta je bila registrirana ljutomerska posojilnica, ki je bila 27. oktobra 1874 vpisana v združni register; peta je bila pa registrirana metliška, in sicer 29. decembra 1874.

Pravzaprav zasluži ljutomerska posojilnica, da ima glede na starost pridevek „prva“, zakaj s t e m i m e n o m (posojilnica) je bila ona prvi slovenski denarni zavod. Ustanovljena je bila namreč že leta 1872., toda po svoji juridiški vrednosti ne kot zadruga, ampak najprvo kot društvo, ker nismo imeli v Avstriji takrat še združnega zakona. Ustanovitelj ljutomerske posojilnice je bil sicer okrajni načelnik Ivan Kukovec, a pri njenem krstu sem kumoval tudi jaz, ko sva skupno ugibala, kako bi jo krstila, ali za hranilnico ali založnico ali posojilnico. Obveljala je firma „Okrajna posojilnica“. Ko se je bilo treba pristopivšim članom v smislu združnega zakona lastnoročno podpisati, sem prišel jaz prvi (a to le po naključju) v dotični register. Temu naključju se imam zahvaliti, da se lahko (toda ne po zasluženju) baham, da sem bil prvi član prve slovenske

posojilnice, pri kateri sem potem res nekaj let funkcioniral kot podpredsednik. Uspešno delovanje ljutomerske posojilnice me je izpodbudilo, da sem bil po preteku 7 let (1878—1885), odkar sem se preselil na Kranjsko, ustanovil v Krškem pred 23 leti „Okrajno posojilnico“, ki jo neprenehoma vodim od njene ustanovitve do danes, in to najprvo kot tajnik, a že več let kot ravnatelj, kar je po splošnem zatrdilu ljudstvu v krškem sodnijskem okraju jako v korist, meni pa tudi. Ker se je bilo treba v Ljutomeru in v Krškem praktično baviti s posojilništvom, sem začel tudi njegovo teorijo študirati, prebirati nemške strokovnjake (Schulze-Delitzsch, Raiffeisen) in veliko pisati v slovenskih časopisih o posojilništvu. Ker je bila „Zveza slovenskih posojilnic“ v Celju pred leti prenehala izdajati svoje glasilo „Zadrugo“, sem spisoval jaz prve letnike „Letopisa slovenskih posojilnic“ (6 tečajev) in izdal l. 1895. „Navod o snovanju in poslovanju slovenskih posojilnic“, katera knjiga izide te dni v drugem natisu pod naslovom „Slovenski posojilničar“. Zveza slovenskih posojilnic v Celju je posojilnica, ki so se ji pridružile, že pred leti nadzorovala. V njenem imenu sem pred 10. leti in več nadzoroval in ustanovil več posojilnic na Kranjskem in na Primorskem. Iz lastnega nagiba sem v teh deželah

točk je bila na dnevnem redu tudi točka: „Šola in kmetijstvo s posebnim ozirom na sedanje socialne razmere.“ — Poročal je o tem g. Gustav Pirce, ravnatelj c. kr. kmetijske družbe kranjske.

G. ravnatelj je izvršil svoj govor ob občnem priznanju in glasni pohvali. Glavno jedro njegovega govora je bil „stik učiteljstva z ljudstvom“. Šolski vrtovi so sicer na svojem mestu, kjer so držani v dobrem stanju ter se ti rabijo kot odgojevalno sredstvo, vendar od teh se ne more pričakovati spasa, napredka in že od nekdanj gojenega ideala za izboljšanje sadjarstva. Zaradi neugodnega podnebja ni pri nas sadjarstvo glavni vir dohodkov kakor na Primorskem, zato pa vidimo, da je naš kmet popolnoma hladen za sadjarstvo, ker ga je izučila izkušnja, da ima s tem mnogo dela, a le malo dohodkov. Kjer so razmere ugodne, se je in se bo gojilo sadjarstvo, drugod pa ne. Z največjim trudom učiteljstvo ne more v tem oziru delati čudežev, kjer ni podnebje ugodno. Čeprav je pa naša domovina siromašna, je vendar njena leža izmed vseh avstrijskih dežel najugodnejša. Ugodne kupčijske zveze s Trstom, Reko Italijo in levantom dajejo našim krajem pravi vir dohodkov. Kmetijstvo ni veda, marveč navadna obrt, ki se naslanja na druge vede. Če hočemo torej kmetu pomagati do blaginje, ne zadostuje, da širimo znanosti: branje, pisanje in računstvo, kar že danes skoro vsakdo zna. Žal, da današnja šola ne ustreza svojemu namenu, ker se ozira bolj na formalnosti kakor na praktiško življenje. Tega ni krivo učiteljstvo, marveč današnji birokratizem, ki uklepa šolo in učiteljstvo v spono formalnosti, ki ne bodo nikdar niti za ped povzdignile blaginje našega naroda. Kaj pomaga, če znajo naši učenci po šolah dobro sklanjati in spregati, s čemer se potratijo toliko zlatega časa, a o temeljnih državnih zakonih, ki so za življenje velikega pomena, nimajo pojma? Kaj pomaga našemu kmetu, če znajo njegovi otroci lepo deklamovati, naštevati razne zasluzne može na literarnem polju, če znajo domačo in občo zgodovino, če razumejo matematično in ostalo zemljepisje, o panogah pa, ki ga redijo, živijo ter mu donšajo dohodke — praktišna živinoreja, domače gospodarstvo, umno obdelovanje zemlje, pogozdovanje, kupčija, obrtnija, združništvo itd. ne ve ničesar? Koliko zlatega časa se potratijo po naših šolah s kvačkanjem in pletenjem, kar se danes več ne izplača delati doma, ker se vse to dobi po prodajalnicah za majhen denar a iz šole stopivše deklice — bodoče gospodinje — ne znajo skoro šivanke

držati v rokah; ne znajo krpiti perila, prikrojiti in si sešiti predpasnika, srajce in spodnjih hlač, kar je pri vsaki hiši nujno potrebno! Kaj pomaga če znajo naše učenke risati, a o domačem gospodinjstvu, o menjavi jedil, o kuhanju jedil, o snagi, vzgoji otrok? itd. nimajo nobenega pojma? To so hibe današnjega šolstva, [ki se morajo odpraviti. — Proč z formalnostmi, praktiško življenje v šolo, potem dožene šola svoj namen!

Poleg znanosti pisanja, branja in računstva se morajo upoštevati tudi vede, ki so za naše agrarce nujno potrebne. Kemija je veda, ki je za našega kmetovalca življenskega pomena. Nič ne de, ako je otrok ne razume, najpoglavitnejše reči naj se nauči na pamet, razumel bo to, ko pride k pameti in razsodnosti. Suhoparno poštevanko se mora naučiti na pamet, drugače ne more računati. Razne nauke iz veronauka se mora naučiti na pamet, čeprav jih še ne razume, razume jih pa ko doraste! Kaj pomaga našemu kmetu, ako mi pišemo v naših gospodarskih listih o raznih komiških spojinah, ako že naprej vemo, da jih 99% tega ne razume, ker se nikdar ni o tem učil?

Z duhom časa se mora remodernizirati tudi naše šolstvo. Da se to čim prej zgodi, to je v prvi vrsti naloga učiteljstva. Naša država, posebno pa naša ožja slovenska domovina je agrarna. Če hočemo pomagati agrarcem do blaginje, moramo začeti pri šolstvu. Pustite današnje politiške homatije na miru, naj se te razvijajo kakor hočejo! Povzdignimo našega kmeta na boljšo izobrazbo, na znanosti, ki so njemu koristne za dosego boljših gmotnih razmer, potem bo začel tudi politiško zrelo misliti! Pomniti je treba, da na mahljaj ne pade mogočen hrast, treba je mnogo truda, preden ga poderemo na tla. Isto velja tudi o povzdigi našega agrarnega vprašanja. Delati je treba, in sicer neumorno in vztrajno je treba delati. Učiteljstvo ima v tem oziru najlepšo priložnost, ki je razpostavljeno širom naše domovine. Vem, da je nehvaležnost navadno plačilo sveta, a to vas ne sme plašiti. Kdor ima iskrico ljubezni do našega naroda, naj nikar ne drži križem rok! Naše šolstvo se ne bo v tem duhu takoj remoderniziralo, zaradi tega ne smemo odlašati z delom; česar ni mogoče doseči v šoli, doseže se izven šole. Po končani šoli greš tuptam na izprehod; postoj pri kmetu na polju, travniku, na vasi ter pogovarjaj se z njim! Povej mu o napredku, kako delajo drugod. Ako vidiš, da ima mršavo, zamazano in slabo živino, mu povej indirektno, kako si opazil

in na Štajerskem ustanovil (ali sodeloval pri ustanovitvi) kakih 25—30 posojilnic.

V pouk posojilnicam sem izdajal osem let (do konca 1906) mesečnik „Slovenska zadruga“, pri katerem sem moral jako paziti, da ni bilo materialne izgube. Pouka sem posojilnicam sicer veliko podajal, a to jim ni zadostovalo. Od „Zveze“ v Celju so zahtevale tudi denarne podpore. Ta „Zveza“ pa je bila v kljub mojemu očitaniu do l. 1906. le društvo, ki se ni pečalo z denarjem. Ker v letih 1894—96 ni hotela postati denarna centrala, sem ustanovil takrat jaz s pomočjo zvestih tovarišev v Krškem „Centralno posojilnico slovensko“. Ker se je pa l. 1906. vendar v Celju ustanovila „Združna zveza“ kot osrednja denarna zadruga, pri kateri sem jaz odbornik in avtoriziran revizor, je prevzela ta nova zveza poleg nadzovanja vse tiste agende, za katere je bila ustanovljena krška „Centralna posojilnica“, ki bo pri svojem bodočem občnem zboru odločila, koliko časa bo še poslovala.

Posojilništvo, ki je poglavitni del združništva, se je na Slovenskem uvajalo le počasi. Domoljubni može so se sicer dolgo trudili, a uspeh je bil le majhen. Do leta 1890. nekako e ni bilo naše posojilništvo posebno razvito. Precej se je pa

okrepčalo v letih do 1895 zlasti, ker so se tudi slovenski posojilničarji začeli posluževati zakona z dne 1. junija 1889 (Raiffeisenski zakon). Snovanje slovenskih posojilnic od strani domoljubov, osobito celjskih veščakov, je imelo čisto patriotičen namen, t. j. da bi se Slovenci gospodarsko opomogli in narodno zavedli ter postali tako gospodarsko neodvisni od tujcev. Med Slovenci sta bili že pred letom 1895. dve politiški stranki, kakršni sta še sedaj (klerikalna in liberalna). Snovatelji in opravitelji slovenskih posojilnic se pa vobče niso ozirali na ti politiški struji. Vendar je bilo opaziti takrat, da so klerikaleci mislili, da so tisti Slovenci, ki jim niso pritrjevali, zaradi tega tako močni in samozavestni, ker snujejo in opravljajo svoje slovenske posojilnice. Zaraditega je začela snovati pred 10 ali 12 leti tudi klerikalna stranka posojilnice. Pri tem snovanju je stranka preveč hitela. Kopirala je najprvo pri vsem svojem delovanju Celjane. Očitno je bilo videti, da je imela pri tem svojem delu tudi sebične, strankarske namene. To se je pokazalo posebno v tistih krajih, kjer so že bile posojilnice ustanovljene in opravljane od takih mož, ki so bili glede politike nepristranski. Ustanavljanje konkurenčnih posojilnic v takih malih krajih je bil očitno madež klerikalne stranke. Grajati se pa njeno delovanje v drugem

drugod! Če vidiš mala okenca in zatohel hlev brez duškov, mu reci: „Ali bi ne bilo bolje napraviti večja okna in duškov, ker živina ravno tako potrebuje svetlobe in čistega zraka kot človek?“ Ako opaziš gnoj pod kapom, gnojnice teči po vasi, z mahom obraslo in neobrezano sadno drevje, močvirnate njive, nepognojene travnike, zanemarjen gozd, pašnik itd., mu povej, kako delajo drugod, kako lepe uspehe imajo od umnega obdelovanja, kanalizacije, gnojenja, čiščenja itd. Tudi učiteljice imajo med našim narodom premnogo dela, zlasti med ženstvom. Stopite v hišo ne samo imovitejših, marveč tudi ubožnejših posestnikov, opazile boste kmalu mnogo nedostatkov! Ženska ima pri ženski mnogo več vpliva in lažjo pristopnost kot moški. Primeren pogovor, o gospodinjstvu, krojenju, kuhi, snagi, o postopanju in potrebi bolnikov, cvetličarstvu, vrtnarstvu, odgoji itd., vpliva odgojevalno na gospodinjo, ki največkrat ima tudi lepe in dobre uspehe. Nihče naj ne misli, ker je v šoli vajen imeti pred seboj kopo otrok, da mora imeti zunaj tudi mnogo poslušalcev. Zadržuje eden, dva, dobra in lepa ideja gre potem ko blisk po vasi — in s tem je učitelj dosegel svoj namen. Česar bi v šoli pri nerazodni mladini nikdar ne bil dosegel, je dosegel z lahkoto s pogovorom v družabnem krogu. Na podoben način naj učitelj in učiteljica postopa vedno in povsod, sad truda ne more izostati. Hvaležnost in ugled bo plačilo za trud, za dotičnika bo pa sladka zavest plačilo, da ni živel in delal zaman. Vsak od vas naj išče stik z ljudstvom, naj po končani šoli vpliva odgojevalno na maso našega naroda, ki je pouka zaradi napredka silno potreben. Rešitve socialnega vprašanja in napredka je v prvi vrsti iskati v pravi izobrazbi, za izobrazbo je pa poklicano v prvi vrsti učiteljstvo, brez dobrega, za narodni blagor vnetega učiteljstva bi bil narodni pogin, zato pa sklepam z iskreno željo na srečno boljše bodočnost: Na delo, med narod, za narod!

Gospod ravnatelj Pirc je z raznimi dokazi pokazal s prstom na hibe današnjega šolstva in na pot, kako naj učiteljstvo deluje za narod. Taki prepričevalni pogovori so za nas silno potrebni. Zato je sklenil občni zbor „Logaškega učit. društva“, da se bo vršil vsako leto drugod občni zbor, in k temu naj se povabijo tudi gosti dotičnega kraja, da pride učiteljstvo tudi pri tej priliki v dotiko z ljudstvom. Tudi vbodoče bo povabilo učit. društvo razne strokovnjake na učiteljsko občno zborovanje, ker moramo napredovati v prvi vrsti sami, če hočemo imeti

uspehov pri stiku z ljudstvom. Drugo leto bo občni zbor v Starem trgu pri Ložu.

Opozoriti moramo tudi druga učiteljska društva naše domovine na to idejo. Lansko jesen je predaval v Logatecu g. prof. Suher o risanju po naravi. Pri tej priložnosti smo zvedeli, da podpira to idejo tudi deželni šolski svet s tem, ker povračuje potnino in daje prost dan dotičnemu strokovnjaku za predavanje pri učiteljskih društvih. Nam, zlasti starejšim učiteljem, ni mogoče napredovati z duhom časa drugače kakor na ta način. Knjige so sicer tu, a črka je mrtva, le beseda da življenje, okrepečuje spomin in zbuja k napredku.

Iz poročila društvenega tajnika in blagajnika smo zvedeli, da vlada v društvenih zadevah neka zaspianost. Mnogo od njih še ni plačalo udnine 3 K. Društvo nima obstanka, ako nima tudi gmotne podpore. Vbodoče bo ud društva le tisti, ki plača udnino. Društvo si je nadelo tako plemenit in odgojevalen namen, zato pričakujemo, da bo vse učiteljstvo logaškega okraja pristopilo k društvu. Tudi g. profesorje idrijske realke in ostalo učiteljstvo v Idriji vljudno vabimo v društvo, ker imamo vsi isto geslo in namen — ljudsko izobrazbo. Udnino sprejema g. nadučitelj Leopold Punčuh v Gorenjem Logatecu.

Konec streljanja proti toči.*)

Ogromna je škoda, ki jo prepogostoma napravlja neusmiljena toča vinogradnikom, poljedelcem in vrtnarjem. To je napotilo pred 10 leti župana Stigerja v Slovenji Bistrici na Štajerskem, da je nanovo poizkusil s streljanjem zoper grozeče oblake v pravem trenutku vplivati tako, da bi se v njih toča ne naredila, in da bi vodene kaplje, ne da bi zmrzile, padle kot blagodejen dež na zemljo.

Že v prejšnjih stoletjih so gospodarji izkušali s streljanjem odvrniti škodo od svojih posestev, toda oblasti so slednjic brezuspešno streljanje prepovedale. Župan Stiger je pa uredil leta 1897. streljanje nanovo in po premišljenem načrtu s posebnimi topiči. In glej! Zdelo se je, da se dobre nade uresničijo, da je obramba uspešna in da bo možno obvarovati kmetovalca neizmerne gorje, ki se tako pogostoma neusmiljeno usuje iz oblakov na trudapolno delo njegovih rok. Po prvih na videz

*) Ker bo mnoge naše tovariše, ki se pečajo z vinogradništvom, poljedelstvom ali vrtnarstvom, zanimala ta razprava, jo pridobimo v svojem listu.

Uredn.

oziru ne sme, ker je bila ustanovila poleg nepotrebnih konkurenčnih na stotine drugih, potrebnih in koristnih zavodov te vrste. Še večjo napako, kakor z ustanovljanjem konkurenčnih posojilnic si je bila pa vendar nakopala s prenačlenim snovanjem kmetijskih in konzumnih zadrug.

Okolo leta 1900. so namreč rasle na Kranjskem denarne in nedendarne zadruge kakor gobe po dežju. Nedenarne zadruge so bile skoro povsod v slabih rokah in so propadle po preteku 4—5 let večinoma popolnoma. — Zadrugištvo je pa vkljub temu velika dobrota za ljudstvo, čeravno je bilo na Slovenskem nekaj časa le vzrok in podlaga hudemu političnemu prepiru. Kakor sem imel pa jaz veliko let za načelo, posredovati med političnimi strankami, na Slovenskem, tako sem tudi glede zadružnega vprašanja večkrat porabil priliko, da sem tudi v tej točki posredoval. Leta 1905. sem pisal n. pr. v „Slovensk zadrugi“, v tem vprašanju takole:

Opazovali smo v poslednjem času z veseljem, da ni več tako velikega nasprotstva pri slovenskih politikih na Kranjskem, kadar je govor o raznih gospodarskih organizacijah. Na Kranjskem imamo namreč v tem oziru velikanske inštitucije. Pred

vsem nam je omenjati e. k. kmetijsko družbo, ki ima ogromno število članov in vse polno podružnic ter glavni odbor, ki se že veliko let odlikuje z izbornim delovanjem. V to družbo so se bili svoje dni klerikalci zakadili — pa na srečo brez uspeha. Nasprotno so se pa tudi liberalci skoro brezuspešno zaganjali v lepe naprave zadružne organizacije klerikalne stranke. Zakaj tudi ta korporacija je v svojem jedru in bistvu hvalevredna, ako ne poseza v politiko. Podpira jo nekoliko centralna vlada moralno in materialno. Te gospodarske inštitucije so si bile kakih 10 let diametralno nasprotne in se pobijale, da je bilo grdo.

Letos smo pa bili zapazili z zadoščenjem, da se kmetijska družba, o kateri se je vedno trdilo, da je v liberalnih rokah, približuje klerikalni zadružni gospodarski organizaciji. To približevanje je slednja pozdravila in sprejela z veseljem. Vse to se je vršilo o priliki letošnjega občnega zbora kmetijske družbe, kjer se je pripoznala potreba ene in druge organizacije, t. j. kmetijske družbe kakor pospeševaljice kmetijstva v tehničnem oziru, zadružne in gospodarske zveze pa kot pospeševaljice narodnega gospodarstva v trgovskem oziru.

(Dalja.)